

Hoogtij op het nieuwe schor van Heusden

Nieuwe slikken en schorren langs de Zeeschelde

De Vlaamse Regering wil een sprong voorwaarts maken met het ecologisch herstel van het Zeescheldebekken. Dat blijkt onder meer uit haar besluiten over het geactualiseerde Sigmaphan en de Ontwikkelingsschets 2010. Een belangrijke uitdaging voor dit herstel is de realisatie van estuariene natuur in het gebied. Daarbij wordt bos- of landbouwgrond omgezet in slikken en schorren. Om deze grootschalige herstelprojecten voor te bereiden, bestudeert het INBO enkele kleinschalige projecten die reeds uitgevoerd zijn.

Bij deze herstelprojecten zijn de inrichtingswerken telkens tot een minimum herleid en heeft men vooral de estuariene dynamiek zijn werk laten doen. In 2004 werd 12 hectare van het voormalige Paardenschor hersteld: de Sigmadijk werd verlegd en het gebied werd afgegraven tot hoog slikniveau. Ketenisse schor werd destijds gedeeltelijk opgehoogd met de specie die vrijkwam bij de aanleg van de Kallosluis en de Liefkenshoektunnel. Als compensatie voor de bouw van de Noordzee containerterminal is hier

tegen januari 2003 een getijdengebied van 60 hectare gerealiseerd: de Sigmadijk is verlegd en de specie is verwijderd. Tussen Schoonaarde brug en de Paddebeek is in 2004 een lang, smal slik-/schorgebied van 1,6 hectare ontstaan door de dijk landinwaarts te verleggen. Door de dijk aan de Heusdenbrug te verleggen, heeft men er in 2006 een gebied van ongeveer 10 hectare ontpolderd. De oude dijk werd afgegraven tot gemiddeld hoog water (GHW) en ter hoogte van de oude afwateringssluizen zijn twee bressen gemaakt.

De eerste monitoringresultaten leren dat de herstelde sites snel evolueren tot functionele slik- en schorgebieden. De studietijd was echter te kort om in te schatten wanneer ze volwaardig zullen zijn. Uit onze studie blijkt wel dat de inrichting van de gebieden zeer bepalend is voor de ontwikkelingen achteraf.

Gebieden die bij aanvang boven het GHW-peil liggen, stromen zelden onder en als dat al gebeurt, is het voor korte duur en komt het water nooit hoog. Er is dus weinig tijd en ruimte voor estuariene vormingsprocessen.

In gebieden onder het GHW-peil is de globale helling zeer bepalend voor de verdere ontwikkelingen: hoe kleiner de globale helling, hoe meer sedimentatie. In de Zeeschelde is 2,5% de kritische hellingshoek waarboven sedimentatie omslaat naar erosie. In getijdengebied zonder dijken is de snelheid van de sedimentatie evenredig met de absolute breedte loodrecht op de rivier. In een gebied met bressen is ook de afstand tot de bres belangrijk. De voorwaarden opdat zich krekken zouden vormen hangen nauw samen met die voor sedimentatie. De invloed van lokale estuariene kenmerken zoals sedimentvracht en golfenergie dienen nog verder bestudeerd te worden.

Velen vrezen dat de bodemkwaliteit zou verslechteren bij ontpoldering in het Zeescheldebekken door de aanvoer van verontreinigd sediment. Maar wij stelden weinig verandering in de globale sedimentkwaliteit vast. Er waren wel aanzienlijke schommelingen in de concentraties van afzonderlijke contaminanten. In Heusden bevat het aangevoerde sediment meer organische micropolluenten, terwijl de 'moederlaag' rijker is aan zware metalen.

Hoe snel zich vegetatie ontwikkelt, en hoe divers en hoe complex ze is, hangt samen met de oppervlakte en de verscheidenheid van het terrein en de veranderlijkheid van het overstromingsregime. De bestendigheid van de vegetatie en de natuurlijke opeenvolging van verschillende vegetatietypes (successie) hangen nauw samen met geomorfologische processen. Op te steile hellingen treden erosie en regressieve successie op. Op flauwe hellingen vinden sedimentatie en progressieve successie plaats.

De herstelsites werden snel gekoloniseerd door mobiele bodemdieren zoals *Nereis diversicolor* en *Corophium volutator*. Minder mobiele soorten zijn nog vrijwel afwezig en de diversiteit evenaart nog niet die van referentiegebieden. Totale densiteit en biomassa daarentegen wel. Naargelang zich schorvegetatie vestigde op de hoger gelegen delen volgden ook de slakken *Alderia modesta* en *Assiminea grayana* en herbivore insectenlarven van de families *Tipulidae* en *Limoniidae*.

Tom Vandenneucker (tom.vandenneucker@inbo.be), Bart Vandevoorde (bart.vandevoorde@inbo.be), Ingrid Verbessem (ingrid.verbessem@inbo.be) en Erika Van den Bergh (erika.vandenbergh@inbo.be)